

SCHINDLER Rózsa

Beszámoló a Magyar Pedagógiai Társaság Szakképzési Kollégiuma által szervezett "Beszélgetések a szakképzésről" című programsorozat 2025. március 27-én a BME-n tartott rendezvényéről

A Magyar Pedagógiai Társaság Szakképzési Kollégiuma 2021 óta rendszeresen szervezi a „Beszélgetések a szakképzésről” című programsorozatát, melynek deklarált célja, hogy a 2020. januárjától bevezetett és azóta is zajló szakképzési „rendszerátalakítás” legfontosabb, meghatározó jellemzőiről, elemeiről szakmai hitelességgel tájékoztatást adjon, a radikális változásokhoz/változtatásokhoz a szakmai közösségek által birtokolt, a szakképzési rendszer működését markánsan befolyásoló szakmai területre kiterjedően tapasztalati tudással hozzájáruljon. Ezért a szakképzés jelenlegi rendszerét meghatározó legfontosabb elemekről témablokkokba rendezve kívánjuk az elméletet és az azt megvalósító gyakorlatot elemezni, körül járni a cél érdekében, azaz hogy a szélesebb szakmai közvélemény tájékoztatásához és aktivizálásához elősegítse, információt közvetítsen a szakképzés/felnőttképzés helyzetéről, eszmét cseréljen a szakma iránt elkötelezettséget érző szakemberekkel az aktuális szakmapedagógiai kérdésekről.

A programsorozatban eddig vizsgáltuk a strukturális változások által meghatározott szakmarendszer átalakulását új utakat és törekvéseket is elemezve, a dualitás szakképzésben megjelenő új értelmezését, az oktatás-tervezés új dimenzióit – mint a szakképzésben bekövetkező innovatív fordulat leképeződését, a gazdasági stratégiát közvetítő szakmai támogató szervezet (ÁKT) befolyását a szakmai tartalmak meghatározására, az új tartalmi szabályozó dokumentumokban megfogalmazott validáció/beszámíthatóság lehetőségét, annak a dokumentumok által megvalósítható gyakorlatát, a kimenetszabályozás új rendszerét, a felsőoktatási kutatások szakképzésre gyakorolt hatását, az egyházak szakképzési intézményfenntartó szerepét. Nem utolsó sorban természetesen a szakképzésben érdekelt két legfontosabb stakeholder, a tanulók és pedagógusok szerepét akkor, amikor feltettük azt a kérdést, hogy „pedagógus-e az oktató?”, vagy amikor térségi/intézményi szinten vizsgáltuk a szakképzésben tanulók helyzetét. Választ kerestünk a felnőttképzés és szakképzés sokat vitatott viszonyára, amikor az új szabályozási rendszer határterületeit igyekeztünk körbejárni.

„Beszélgetéseinkre” jellemző, hogy rövid expozékat követően élénk interaktív beszélgetés, vélemény-csere alakul ki. A visszajelzések megerősítették, hogy ez a forma hozzájárult a szélesebb szakmai közvélemény tájékoztatásához és aktivizálásához. Az egészségügyi veszélyhelyzetben alkalmazott online megoldást mára már a hibrid, azaz a jelenléti és online megoldást együttesen alkalmazva szervezzük rendezvényeinket. Rendezvényeink rendszeres résztvevői a szakképzési intézményrendszer alkalmazottai, felsőoktatási intézmények oktatói, kutatók, szakképzési és felnőttképzési szakértők, szakirányú duális oktatást megvalósító gazdasági szervezetek képviselői, szakképzésben, felnőttképzésben dolgozók, kamarai szakemberek.

A Magyar Pedagógiai Társaság Szakképzési Kollégiumának immár negyedik éve, kéthavonta rendszeresen futó „Beszélgetések a szakképzésről” című programsorozatának idei első rendezvényéről készült beszámolót adjuk most közre, melyen 20 fő személyesen vett részt a rendezvényen és közel 60 fő az online térben követte azt. A program középpontjában a szakképzés intézményrendszerét meghatározó két intézmény, a technikum (mely az egykori szakközépiskolák átalakított formái) és a szakképző iskola közül a technikusképzés jellemzőit kívántuk megvizsgálni az okleveles technikusképzés képzésszervezési specialitásaira, lehetőségeire fókuszálva.

A **technikusképzés** a mai magyar középfokú szakképzés egyik fontos, meghatározó pillére, amely olyan középfokú végzettséget ad, amely egyaránt lehetőséget biztosít a munkaerőpiaci elhelyezkedésre és a

felsőfokú tanulmányok folytatására. A képzés a **2019. évi LXXX. törvény** – a szakképzésről szóló törvény – alapján működik, melyet a szakképzés átalakítása és modernizálása érdekében vezettek be.

A technikusképzés végén a tanulók:

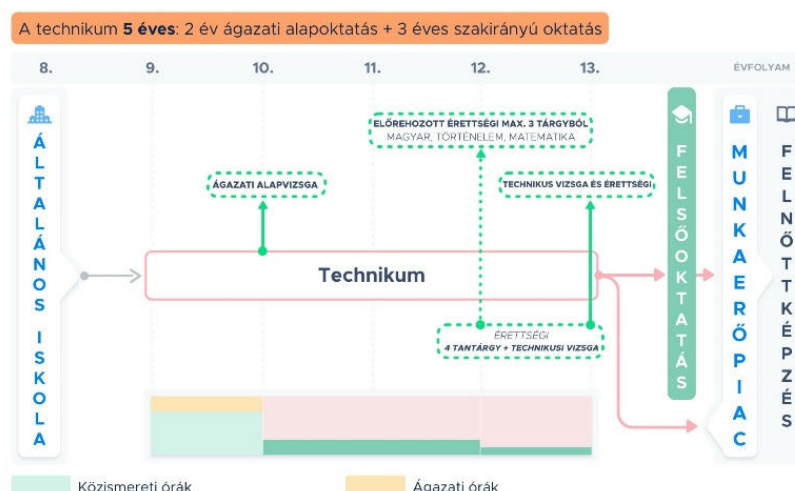
- **érettségi bizonyítványt** kapnak (4. év végén),
- valamint **technikusi oklevelet** (5. év végén), amely államilag elismert **szakképesítés**.

Ez a végzettség:

- középfokú szakképzettséget igazol,
- **emelt szintű érettséginek** számít, ha a technikus a szakmai vizsgát is leteszi,
- **többszempontokat** jelent a felsőoktatási felvételin,
- közvetlen belépést biztosíthat a munkaerőpiacra is.

A technikusképzés általános struktúráját az alábbi ábra szemlélteti:

1. ábra — A technikusképzés jelenkori struktúrája

Fontos még kiemelni, a következő jellemzőket:

- **Kettős kimenet:** egyszerre biztosít felsőfokú tanulmányi előnyt és azonnali munkavállalási lehetőséget.
- **Gyakorlatorientált oktatás:** A szakmai oktatásban nagy hangsúly van a duális képzésen, cégeknél zajló gyakorlatokon.
- **Támogatások:** A tanulók ösztöndíjra jogosultak, és a technikus évfolyamokban akár munkabért is kaphatnak.

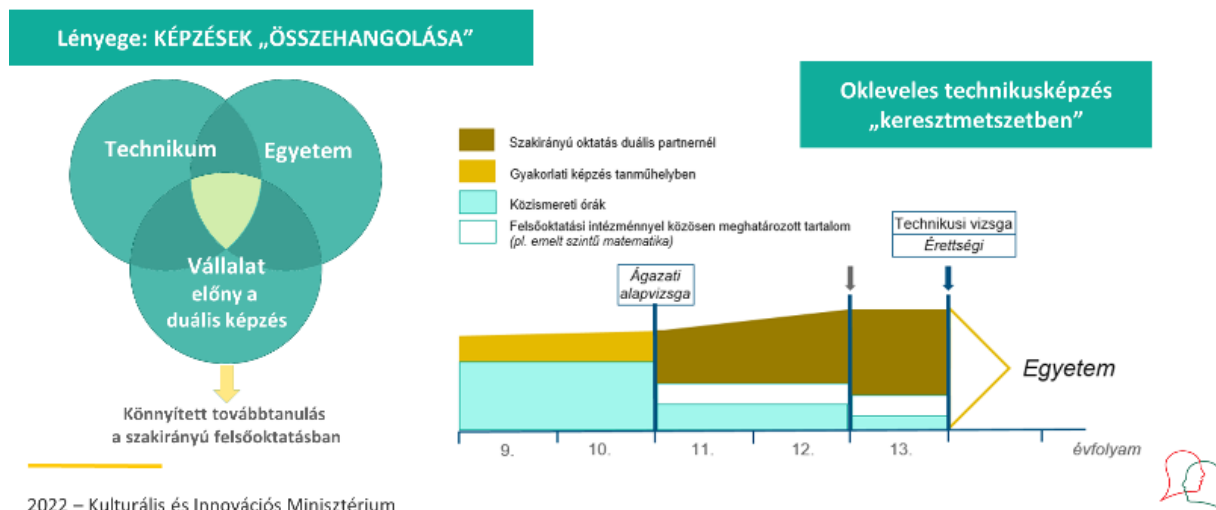
Az okleveles technikusképzés abban tér el az előbbitől, hogy a felsőoktatási intézmény és a duális partner együttműködésén alapul, amit az alábbi ábra szemléltet.

2. ábra — Az okleveles technikusképzés sajátosságai

Szakképzésben a jövő • Új lehetőségek

Okleveles technikusképzés (2021. szeptembertől)

Forrás: KIM. 2022

A **technikumok története Magyarországon** jóval a 2019-es szakképzési reform előtti időszakra nyúlik vissza. A technikumokat **1949-től** kezdve szervezték meg a korábbi reálgymnáziumok és ipari tanintézetek átszervezésével. Az **1950-es évek elejére** már országos hálózat jött létre, különféle szakirányokkal. A gazdaság gyors iparosítását szolgálta, különösen a **nehézipar, gépípar, vegyipar és építőipar** területein. A cél **olyan középfokú szakemberek képzése volt**, akik elméleti tudással és gyakorlati jártassággal rendelkeznek, és vezetői vagy műszaki-technikai feladatokat tudnak ellátni az iparban.

Az 1960-as években a **technikum** már létező, jól beágyazott középfokú szakképzési forma volt, különösen a műszaki, ipari és mezőgazdasági területeken.

A technikumok működését és a szakképzést a szocialista államirányítás keretében, központi jogszabályok és rendeletek szabályozták. Ezeket nem külön „technikum törvényként” ismerték, hanem általános oktatási törvények, miniszteri rendeletek és párthatározatok szabályozták a szakoktatás egészét.

A technikum jellemzői az 1960-as években

A képzés célja az volt, hogy a végzősök **technikusi oklevelet** szerezzenek, ami középfokú szakképzettséget jelentett. A tanulók a képzés végén **érettségi vizsgát** és **technikusi képesítést** is kaptak. Ez a képesítés magasabb szintű volt, mint a sima szakképesítés, de nem ért fel egy felsőfokú diplomával. A képzési cél **gyakorlati szakemberek képzése** volt, akik alkalmasak gépek, berendezések működtetésére, karbantartására, kisebb mérnöki feladatok ellátására. A képzés középutat jelentett a szakmunkásképzők (későbbi szakiskolák) és a műszaki főiskolák között. Az oktatás erősen **elméleti és gyakorlati elemeket** kombinált, külön műhelyfoglalkozásokkal és gyárlátogatásokkal. A technikumokat gyakran állami vállalatokkal együttműködve működtették. Az ipari gyakorlat szerves része volt a képzésnek. A tanulók **gyakorlati képzésben** vettek részt üzemekben, gyárakban (pl. Ganz, Csepel Művek, Ikarus).

- A technikus végzettség **megbecsült képesítés** volt: a technikusokat középszintű műszaki szakemberként tartották számon.
- Sok technikusból később mérnök vagy műszaki vezető lett, főiskolai vagy egyetemi továbbtanulással.

- A technikum lehetőséget adott a munkába állásra és a felsőfokú tanulmányok megkezdésére is.

Az 1960-as évek technikumai olyan középfokú oktatási intézmények voltak, amelyek az érettségi mellett szakmai képesítést – **technikusi oklevelet** – is adtak. A képzés a központi tervezés és ipari igények alapján zajlott, erősen **gyakorlatorientált** volt, és fontos szerepet töltött be a műszaki középkáderek utánpótlásában. Jogszabályi alapjukat főként **miniszeri rendeletek** és **szakpolitikai döntések** adták, nem pedig egységes törvény, mint a mai rendszerben. (A középiskolátípusok közelmúltbeli metamorfózisa látható az alábbi ábrán.)

3. ábra — Középiskolátípus-változások az elmúlt évtizedben

Középiskolátípus-változások

A 2025. évi tavaszi rendezvényünket „Szakképzési újdonságok → Új képzési forma: az okleveles technikus” címmel szerveztük, mely az új szakképzési struktúrában szereplő új/régi(?) intézmény a technikum és az ezzel együtt járó módszertani/pedagógiai paradigmaváltását, a technikum felsőoktatásba való egyeneságon történő bekapcsolódás lehetőségét biztosító ún. okleveles technikusképzés gyakorlati megvalósítását/megvalósulását mutatta be. Az is nívumot jelentett, hogy a rövid, felvillanásszerű történeti háttérrel bemutatkozó részben a korábbi reálgimnáziumok és ipari tanintézetek átszervezésével, különösen a **nehézipar, gépipar, vegyipar és építőipar** területein létrejövő technikumok különféle szakirányokkal működő országos hálózatát hoztuk példaként, melyek a gazdaság gyors iparosítását voltak hivatva szolgálni. A jelenlegi új rendszer bemutatásakor nem a hagyományosnak tekinthető ipari, mezőgazdasági területek képzési lehetőségeit, hanem új szakmai terület, új szakirányainak elemzését választottuk, amit Benedek András professzor úr bevezetőjében a humán szféra legérzékenyebb területeként aposztrofált, nevezetesen az egészségügy ágazathoz tartozó szakmai területeket, melyeket a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar és az egészségügyi technikumok közös együttműködésével valósul meg.

Az okleveles technikusképzés jogszabályi környezetének kereteinek, szakmai tartalmi szabályzó elemeinek bemutatását, a Pécsi Tudományegyetem (PTE) Egészségtudományi Kar (ETK), Egészségtudományi Szakképzési és Továbbképzési Központ (ESZTK) és az egészségügyi technikumok együttműködési lehetőségeinek kereteit ismertette bevezetőként **Palotás József**, PTE címzetes egyetemi docense. A továbbiakban az „okleveles általános ápoló” szakmai képzési program kimunkálását, a megszerzett tudás validációs lehetőségeit mutatta be egyetemi nézőpontból **Karamánné Dr. Pakai Annamária PTE ETK** egyetemi docens, mb. intézetigazgató-helyettes, képzési igazgató, majd **Némethné Baráth Anikó**, a PTE Szent-Györgyi Albert Egészségügyi Technikum igazgatója a közösen megtervezett „Általános ápoló” az iskolai terepen megvalósuló szakmai oktatás órahálóját ismertette.

Palotás József előadásában a középfokú intézmény és a felsőfokú intézmények együttműködési lehetőségeit kiemelve vázolta fel. Bevezetőjében utalt az AIFSZ (akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzés), mint a mostani rendszert megelőző együttműködési próbálkozásra, de hangsúlyozta, hogy míg AISZF kormányrendelet taxatív szabályozás volt, a középfokú intézményekben folyó szakmai oktatás és a felsőfokú intézmények szakmai oktatását szabályzó 2011. évi CCIV. nemzeti felsőoktatásról

szóló törvény megengedő jellegű keretszabályozás. Ismertette az okleveles technikusképzés Nftv.-ben deklarált magvalósítási lehetőségeit, azokat a tanulási utakat, azaz a felsőoktatási intézmény szakmai oktatásába való bekapcsolódási lehetőségeket, így például a felvételi eljárás mellőzésével előzetes hallgatói jogviszony létesítésével megvalósuló egyik tanulási utat, valamint a kreditátviteli bizottságnak azt a jogosítványát, amely az előzetesen megszerzett ismeretek tanulmányi követelmény teljesítéseként való elismerésére vonatkozik.

Az Nftv. rendelkezik arról is, hogy a felsőoktatási intézmény az előzetes hallgatói jogviszonyban állók képzése tekintetében szakképző intézménnyel együttműködve szakmai oktatása keretében részt vehet a technikusképzésben. Az előadó kiemelte, hogy az okleveles technikusképzésben részvevő hallgatók képzése munkaszerződéssel duális formában is megvalósulhat. A továbbiakban részletesen a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvényben és annak végrehajtási kormányrendeletében részletesen szabályozott, ágazati miniszteri **engedély** birtokában folyó okleveles technikusképzés szervezésre és megvalósítására vonatkozó elveket, szakmai tartalmi szabályozás elveit, dokumentumait (szakmai program, mikrotanúsítvány) foglalta össze. Hangsúlyozta, hogy *de jure* „okleveles technikusképzést” csak miniszteri engedéllyel rendelkező azon technikumok indíthatnak, amelyek a felsőoktatási intézménnyel közösen kidolgozott szakmai program alapján folyó szakmai oktatást folytatnak. Befejezésül kitért a technikumokkal kötött együttműködési megállapítások egyéb területeire is, mint például: mérés-metodikai terület, képzési tartalmak validációja, felvételi kedvezmények stb.

A témánk szempontjából releváns jogszabályi környezet felvázolása és a tartalmi szabályzó dokumentumok által meghatározott keret-feltételrendszert megismerve a fogadó egyetem szempontjait vizsgálva ismertette a képzés bevezetésének, működtetésének lehetőségeit **Pakai Annamária egyetemi docens**, az ESZTK mb. intézetigazgató-helyettese a költséghatékonyság szempontjait is figyelembe véve. A következő ábrán az ápolóképzés jelenlegi rendszerét foglalta össze jelezve annak problémáját is, nevezetesen a rendkívül hosszú képzési időt nevesítve.

4. ábra — Az ápolóképzés jelenlegi rendszere

Forrás: Pakai, 2025

E probléma megoldására a validációs eljárás alkalmazása tűnt a legcélravezetőbbnek, ami a PTE ETK Szombathelyi Képzési Központ Ápoló (BSc szak) és a Pécsi Tudományegyetem Szent-Györgyi Albert Egészségügyi Technikum és Szakképző Iskola (általános ápoló szakirányú képzés) közötti együttműködéssel valósult meg. Ennek részletes tartalmi tervezéséről, oktatás/képzésszervezési megoldásáról számolt be **Némethné Baráth Anikó**, az technikum igazgatója.

A kimenetszabályozásra épülő laza és megengedő tartalmi szabályzók (képzési kimeneti követelményeket és az iskola szakmai programja) megfelelő szabadságot adnak a programot megvalósító, szoros és kreatív együttműködésben dolgozó két intézménynek a közös képzési program technikumi előkészítésére. Az ápolóképzés specialitása, hogy középfokon is ápolóról és felsőfokon is ápolóról beszélünk. Ez azt jelenti, hogy a feladatellátás tartalma, minden lépése, módszerei, protokollja ugyanaz, a különbség a felelősségtudat, a feladat elvégzésének önállósága, autonómiája, az ezt magalapozó tudás mélységének szempontjából definiálható.

A képzési program kimunkálása, tervezése a képzési kimeneti követelmények kötelezően alkalmazandó és betartandó elemeit meghaladó tartalom, vagy az ott meghatározott tudástartalom mélységének, magasabb szinten történő meghatározására irányult, és PTE Egészségtudományi Kar Szombathelyi Képzési Központ vezetőiből, oktatóiból és a PTE Szent-Györgyi Albert Egészségügyi Technikum és Szakképző Iskola vezetőiből és szakmai oktatóiból álló szakmai team közösen végezte. Az elemzés alapja első lépésként a kimeneti kompetenciák összevetése, majd azok tananyagtartalmának vizsgálata volt. A fejlesztés eredménye az órakeretet is rögzítő **„képzési háló”**, amely az Ápolás és betegellátás alapképzési szakápoló szakirány nappali munkarend és az Általános ápoló képzési program óratervi tantárgyainak tartalmi vizsgálatát követő megfeleltetése, majd az abban foglaltakat meghaladó tudástartalom, vagy a közösen kiemelt tartalmak magasabb szinten elsajátítandó szakmai ismeretének meghatározása után előállt, mint képzési alapidokumentum. Az együttműködés „együttdolgozássá” alakulását jól reprezentálja az, hogy a technikumnak volt lehetősége (szakmai-tartalmi megfelelés esetén) az egyetem tantárgyi elnevezéseit is befogadni, valamint az egyetemi oktatókat a 13-14. évfolyam szakmai megvalósításába bevonni. Visszautalt arra, hogy az együttműködés tartama, operatív lépései a két fél közös szakmai érdekeinek figyelembe vételével fogalmazódnak meg, szabadon alakíthatók, végrehajtási utasítás szintjén csak módszertani ajánlások definiálódnak.

Az előadások után kérdések feltevésére, vélemények megfogalmazására volt lehetőség. Választ kerestünk többek között arra, hogy

- Felmerült-e a fejlesztés során olyan probléma, ami megoldásra vár, ami a továbblépés, továbbfejlesztés szempontjából azonnali beavatkozást igényel?
- A tananyagtartalmak mérésére rendelkezésre állnak-e korrekt, megfelelő paraméterekkel bíró mérőeszközök, a validációs protokoll elfogadottsága biztosított-e?
- Az előadásba nevesített két (szinten megjelenő) „ápoló” szakma presztízséről, elfogadottságáról van-e tapasztalati tudás, esetleg a képzési kimeneti követelményekben definiált négyesintű felelősség/önállóság deskriptorán túl gondolkodnak-e „kutató ápoló” szintben is?
- Az okleveles technikusképzésbe résztvevő tanulók képzésbe való bekerülésének van-e kiválasztási procedúrája?
- A pályaválasztási tanácsadásokat, folyamatokat a pedagógiai szakszolgálat együttműködésével történnek-e?
- Mi a helyzet azokkal a tanulókkal, akik nem ápoló, hanem orvos vagy fogorvos szakon szeretnének továbbtanulni? Sokan vannak, akik azért mennek egészségügyi technikumba, mert azt hiszik, hogy ezt a célt így könnyebben elérik – azonban úgy tűnik, hogy ők sokkal rosszabb helyzetbe kerülnek, mint azok, akik gimnáziumba mennek. Hiszen a szakmai érettségit nem fogadják el felvételi tárgyként, és hosszabb a képzési idejük is. Vannak-e elképzelések ennek orvoslására? Van-e legalább valamilyen beszámítási lehetőség ezeken a szakokon?
- SNI státusz elfogadható-e a továbbtanulás esetén?
- Pozitívan prognosztizálható-e az okleveles technikusképzés jövője, vannak-e külföldi példák, tapasztalatok?

E felsorolásból is kitűnik, hogy számos tartalomra, szervezésre, megvalósításra vonatkozó kérdés hangzott el, ami a témával való további foglalkozást is szükségessé teszi.